

"Yirmi İkinci Mektup / Hâtîme / Gıybet hakkındadır." bölümünü özetler misiniz?

بِسْمِهِ - وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Yirmi Beşinci Sözün Birinci Şulesinin Birinci Şuainın Beşinci Noktasının, makam-ı zem ve zecrin misallerinden olan bir tek âyetin, mu'cizâne altı tarzda gıybetten tenfir etmesi, Kur'ân'ın nazarında gıybet ne kadar şenî (çirkin, alçakça) bir şey olduğunu tamamıyla gösterdiğinden, başka beyana ihtiyaç bırakmamış. Evet, Kur'ân'ın beyanından sonra beyan olamaz; ihtiyaç da yoktur.

Yirmi Beşinci Sözde; Kur'an'ın mucize olmasının birçok cihetleri izah ediliyor. Beşinci Noktada ise Üstadımız; **"Beyanındaki beraattir; yani, tefevvuk ve metanet ve haşmettir."** diyerek, Kur'an'ın bir şeyi ifade etmesinden, daha yüksek, daha sağlam, daha büyük, daha görkemli bir beyan olamaz manası açıklanıyor.

"Tabakat-ı hitabiyede beyânât-ı Kur'âniye en yüksek mertebededir."

Denilerek örnekler veriliyor, ilk olarak; kıyametten bizi korkutmak ve sakındırmak için şöyle buyuruyor: **"Dehşeti her şeyi kaplayan kıyametin haberi sana geldi mi?"** Gaşiye Sûresi, 88:1. İkinci olarak; cehennemden bizi korkutmak ve sakındırmak için şöyle buyuruyor: **"Neredeyse öfkeden parçalanacak!"** Mülk Sûresi, 67:8. Sonrasında da aşağıda okuyacağımız gıybet bahsinin kelimelerine geçiliyor.

Kur'an'ın beyanından sonra beyan olamaz cümlesine binaen; Üstadın genişçe açıklama yapması da soruluyor. Risale-i Nur'un gıybet hakkında yapmış olduğu izahlar; zaten Kur'an âyetlerinin belagat kıvrımlarında bulunan latif manalardır. Üstad Hazretlerinin yapmış olduğu sadece o kıvrımları açmak ve o latif manaları avama teşhir etmekten ibarettir. Yoksa -haşa- âyette olmayan manaları oraya ilave etmiş ya da ulaşmış değildir. Kur'an üzerine telif edilmiş bütün hak tefsirler, Kur'an'ın belagatinden çıkan tefsirlerdir. Dolayısı ile müfessirler bu hususta etken değil edilgendir. Yani müfessirler beyan-ı Kur'an'ı açmak ve fasletmek üzerine hareket etmişler...

İştelaة مَيَّنَّا لِحَمِّ أَخِيهِ مَيَّنَّا لِحَمِّ أَخِيهِ مَيَّنَّا لِحَمِّ أَخِيهِ âyetinde altı derece zemmi (ayıplama, kınama) zemmeder, gıybetten altı merteye şiddetle zecreder.(sakındırma) **Şu âyet bilfiil gıybet edenlere müteveccih olduğu vakit, mânâsı gelecek tarzda oluyor.**

Evvela ayet mealinin tamamını okuyalım: "Ey iman edenler! Zandan çok sakının. Çünkü zanların bir kısmı gûnahtır. Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın. Kiminiz kiminizi gıybet etmesin. **Hiç sizden biriniz ölmüş kardeşinin cesedini dişlemekten hoşlanır mı?** İşte bundan hemen tiksindiniz! Öyleyse Allah'ın azabından korkun da bu çirkin işten kendinizi koruyun. Allah tövbeleri kabul eder, merhamet ve ihsanı boldur." (Hucurât, 49/12)

Malumunuz zannın çeşitleri vardır. Bunun günah olan kısmı; suizandır ki bu ayette Cenab-ı Hakk bizzat yasaklamıştır. Âyetin sakındırma kısmı, özellikle gıybetle tahsis edilmişse de; suizan ve teccessüse de tatbik edilebilir. Gıybet etmeyenler için bunlar tatbik edilemez, fakat onların da sakınması için bu günahın ne kadar çirkin olduğunun ifade edilmesi gerekirdi.

Şöyle ki: Malûmdur, âyetin başındaki hemze, sormak, "âyâ" mânâsındadır. O sormak mânâsı, su gibi, âyetin bütün kelimelerine girer. Her kelimedede bir hükm-ü zımnî var.

"Hemze" mı/mi edatıdır. Yani; her bir âyetin kelimesinde ayrı bir soru olarak karşımıza çıkıyor. (Ne olmuş ki, yok mu ki, bozulmuş mu ki, gibi soruları aşağıda göreceğiz inşallah.) Üstad da her bir kelimedede bu soruyu sorarak, her kelimededen ayrı ayrı anlamlar çıkarmış.

İşte, birincisi, hemze ile der: Âyâ, soru ve cevap mahâlli olan aklınız yok mu ki, bu derece çirkin bir şeyi anlamıyor?

Malumunuz akıl; soru-cevap mahallidir. Yani birine bir soru sorduğumuzda kişi bize hissen, kalben değil aklen, ilmen cevap verir. Aklımıza soruyor; sana ne olmuş ki ölmüş kardeşinin etini yiyorsun denilerek, akla gıybetin ne kadar kötü olduğu ihsas ediliyor. Demek ki gıybet ettiğimiz anda aklımız başımızda değil diyebiliriz.

İkincisi: لَافِزِيًّا der: Âyâ, sevmek ve nefret etmek mahâlli olan kalbiniz bozulmuş mu ki, en menfur bir işi sever?

"Yuhibbu" lafzı sevgi, sevmek, hoşlanmak, manalarını içermektedir. Bu manalar ise

---

akıldan ziyade kalbi ilgilendirir. Zira sevginin merkezi kalptir. Yani sevginin, nefretin kaynağı olan kalbiniz bozulmuş mu ki, böyle sevimsiz ve çirkin bir işi yapar. Zira bozulmamış bir kalp sever. Siz kardeşinizin etini yemek gibi bir davranışı sergilediğinize göre, kalbiniz normal duruşunu muhafaza etmiyor demektir. Demek ki gıybet ettiğimiz anda kalbimizin bozulduğu anlaşılıyor.

Üçüncüsü: عَادُكُومْ kelimesiyle der: Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtimaiye ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?

"Ehadüküm" sizden biriniz anlamına gelmektedir. Yani cemaat ve cemiyeti meydana getiren fertlerden herhangi birinin, diğerini gıybet ile çekiştirmesi, elbette ki, cemiyetin sıhhat ve selametini zedeleyecektir. İçtimai hayatı bir keşmekeşliğe sevk edecektir. Ayet-i Kerime'de geçen "ehadüküm" kelimesi bu hassas ve önemli noktayı nazara veriyor. Müminleri dikkate sevk ediyor. Gıybetten içtinab etmeyi emrediyor.

Dördüncüsü: يَاكُلُ لَحْمَ arkadaşınızı dişle parçalamayı yapıyorsunuz?

Burada da; gıybet etmek et parçalamaya benzetiliyor. Bu etin; "ölü kardeş" eti olduğu sonraki iki kelimedede beyan ediliyor. Mesela; yırtıcı hayvanlardan aslan; çok zor durumda kalmazsa, kendi hemcinsini, arkadaşını kesinlikle yemek için parçalamaz. Fakat bizler; çok rahat bir şekilde, hiçbir zaruret yokken, birbirimizin gıybetini yapmak suretiyle, birbirimizi adeta parçalıyoruz.

Beşincisi: حِيَوْ kelimesiyle der: Hiç rikkat-i cinsiyeniz, hiç sıla-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı mânevîsini insafsızca dışlıyorsunuz?

Sıla-i rahim, akrabalarla ilişki ve alakayı sağlam tutmak, irtibatı koparmamak demektir. Gıybet ise; insanlar ve toplumsal hayatın bağlarını zayıflatan ve koparan bir günahdır. Sıla-i rahim, bir nevi gıybetin panzehiri gibidir. Zira gıybet, akrabalar arasındaki bağı zayıflatır, husumeti çoğaltır; sıla-i rahim ise, bağı kuvvetlendirir, muhabbeti artırır. İkisi bir arada bulunamaz. Burada dikkat edilirse mazlum denildi, demek ki gıybet etmek zalimin işidir.

Ve hiç aklınız yok mu ki, kendi âzânınızı kendi dişinizle divane gibi ısırıyorsunuz?

Sizin kardeşiniz; sosyal hayatınızın bir uzvu, bir organı demektir. Nasıl ki organlarımız bir araya gelerek; insan denen varlığı netice veriyor, insanlar da bir araya gelerek toplumu/cemaatleri ortaya çıkarıyor. Dolayısıyla her bir insan, bir organ oluyor. Bir insanı gıybet etmek demek; cemaatimizin/toplumumuzun bir uzvunu ısırarak demektir. Yani; kendi uzvumuzu ısırarak demek oluyor.

Altıncısı: كَلَامًا der: Vicdanınız nerede? Fıtratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir hâlde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?

En muhterem bir hal; kişinin ölüsüne bir atıftır. Malumunuz ölünün cenazesi yıkanırken bile hor davranılmaz. Ölüye hürmet gösterilir. Bu hele ki din kardeşimizse, onun da ötesinde nesebi kardeşimizse daha bir dikkatli olmamız gerekirken; adeta manevi olarak en dar daireden başlayıp, ta kitlesel gıybetlere kadar girebiliyoruz ki vicdanı, fıtratı bozulmamış olanlar bundan uzak dururlar.

Demek, şu âyetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delâletiyle, zem ve gıybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fıtraten ve milliyeten mezmumdur(kınanmış).

Burada zaten konuyu baştan özetlemiş oldu. Gıybet edenin o anda; aklının gittiğini, kalbinin bozulduğunu, insaniyetten, vicdandan, fıtrattan, milliyetten nasibini alamadığını ifade etmiştik.

İşte, bak, nasıl şu âyet icazkârâne (az sözle çok mânâlar anlatır şekilde) altı mertebe zemmi zemmetmekle, i'câzkârâne (benzerini yapmaktan insanları aciz bırakacak şekilde) altı derece o cürümden zecreder.

Hakikaten ayet 5 kelime 1 harfte; gıybetten uzak durmamız gerektiğini veciz bir şekilde ifade etti. Bunu daha güzel beyan edebilecek hiçbir şahıs ve eser olmaması da, Kur'an'ın mu'cizevi olmasının aşikâr delilidir.

Gıybet, ehl-i adâvet ve haset ve inadin en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez. Nasıl meşhur bir zat demiş:

وَ أَكْبَرُ نَفْسِي عَنْ جَزَاءٍ يَغِيْبِي - فَكُلُّ إِغْتِيَابٍ جَهْدٌ مَنْ لَا لَهُ جَهْدٌ

Yani, "Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünkü gıybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhıdır."

Gıybetin birçok sebeplerinden; düşmanlık, kıskançlık ve inat nazara veriliyor. İzzet-i nefis sahibi, yani bugünkü tabirle delikanlı olan biri gıybetle tenezzül etmez. Bir mesele varsa ilgili kişiye gider, yüzüne söyler. Buradaki söylemenin de ölçülü olması gerekir ki; aksülamel olmasın; tahakkümler değil, lütufla ıslahına çalışmalı...

Gıybet odur ki, gıybet edilen adam hazır olsaydı ve işitseydi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zaten gıybettir. Eğer yalan dese, hem gıybet, hem iftiradır; iki katlı çirkin bir günahdır.

Allah Resulü (a.s.m): "Gıybet nedir?" diye sordu. Sahabeler: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. Resulullah (a.s.m): "Gıybet bir Müslüman kardeşini onun hoşlanmayacağı bir biçimde anmadır." buyurdu. "Eğer söylediğim şeyler kardeşimde varsa" denildi. Resulullah (a.s.m): "Eğer söylediğin şeyler kardeşinde varsa, onun gıybetini yapmış, yoksa iftira etmiş olursun" buyurdu. (Müslim)

"Gıybet", birisinin aleyhinde konuşmak demektir. Kişi konuştuğumuz şeyi duyduğunda, şayet kûsûp darılıyorsa, o konuştuğumuz şey kesinlikle gıybettir ve caiz değildir. "Yorum yapıyorum, ben doğruları söylüyorum..." demek işin bahanesidir ve asla bu günaha mazeret teşkil etmez. "Yüzüne de söylerim" diyenlere de "Kardeşim o zaman git yüzüne söyle" diyerek gıybetin önünü kesmeliyiz.

Konuşulan şey doğru olmayıp, yalan olursa; "iftira" sınıfına girer ki; bunun şer'i hukukta cezası bile vardır. Mesela, namuslu bir kadına zina iftirası atanın cezası; Nur sûresi 4. ayette "Namuslu ve hür kadınlara (zina) iftirası atan, sonra dört şahit getiremeyen kimselere seksen değnek vurunuz. Onların şahitliğini ebediyen kabul etmeyiniz. Onlar fasıkların ta kendileridir." şeklinde beyan edilmiştir.

Üstadımız da Barla Lahikasında şöyle ifade ediyor: "Gıybetin en fena ve en şenî (çirkin) ve en zâlimâne kısmı, kazf-i muhsanât (zina isnat etme) nev'idir."

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:

Birisi: Şekvâ suretinde bir vazifedar adama der, tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izale etsin ve hakkını ondan alsın.

Burada özellikle işyerlerinde yapılan gıybetin önü kesiliyor. Birkaç personelin başka bir personel hakkında konuşmaları gıybettir. Fakat birisi veya hepsi birden, çıkıp yönetici ile konuşurlarsa gıybet olmaz. Bir de şu yönü var ki; yöneticilerin olayı çözüp çözmemesinin bir önemi bulunmuyor, yetkili kişinin veya karar merciin dışında konuşanların hepsi gıybeteye girmiş olur. Çünkü bütün fitne ve fesatların mukaddemesi gıybettir. Toplumun huzuru ve dirliği için gıybetten uzak durmak gerekiyor. Vazifedar adamı elbette patronla sınırlandırmak uygun olmaz; baba, polis, jandarma ve benzeri de; münkeri izale etme noktasından vazifedardırlar, konuşulabilir.

Birisi de: Bir adam onunla teşrik-i mesai etmek ister, seninle meşveret eder. Sen de, sırf maslahat için, garazsız olarak, meşveretin hakkını edâ etmek için desen: "Onunla teşrik-i mesai etme. Çünkü zarar göreceksin."

Burada da ticari hayatın korunması söz konusu özellikle, biriyle bir iş yapmak isteyen biri gelip bize danışır, biz de sırf maslahat için, meşveretin hakkı için; o adamın bildiğimiz özelliklerini söylememiz icap eder ve bu gıybet sayılmaz. Bunu ticari hayatla sınırlandırmak doğru olmaz; buradaki esas meşveret etmektir; mesela kız isteme olaylarında da bildiğimiz hakikatleri gizlemememiz gerekmektedir vb.

Birisi de: Maksadı tahkir ve teşhir değil, belki maksadı tarif ve tanıttirmek için dese: "O topal ve serseri adam filân yere gitti."

Kasıtlı olarak hakaret içeren vasıfları kullanmak caiz değildir. Yani kişi, ister açık ister gizli tahkir edilmemelidir. "Serseri" kelimesi "işsiz, başıboş" anlamında kullanılıyor; günümüzde anlaşıldığı gibi berduş anlamında kullanılmıyor.

Birisi de: O gıybet edilen adam fâsık-ı mütecahirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiatla iftihar ediyor, zulmüyle telezzüz ediyor, sıkılmayarak âşikâre bir surette işliyor.

Burada bahsedilen "fâsık-ı mütecahir"dir. Yani fenalıktan sıkılmayan, işlediği günahla iftihar eden, zulmünden lezzet alan, sıkılmadan, utanmadan, açıkça günah işleyen kişilerden bahsediliyor. Bunlardan; faraza ailemizi, gençlerimizi, bacılarımızı korumak ve sakındırmak için bahsedilebilir. Bunu da yine ileri gitmeden, ölçüyü kaçırmadan yapmak gerekir.

İşte bu mahsus maddelerde, garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir.

Gıybet hiçbir hâlde, hiçbir durumda faydalı değil, fakat mahsus bazı yerlerde caiz olabilir. Bu gibi hükümler fazilet ve takva içermezler, fetva ve ruhsattırlar.

Yoksa gıybet, nasıl ateş odunu yer, bitirir; gıybet dahi a'mâl-i salihayı yer, bitirir.

Gıybet kul hakkı ihlali olduğu için; gıybete yapılan kişi hesap günü gıybetçinin sevaplarından bir kısmını alarak hakkını almış olur. Dolayısıyla gıybet eden kişinin sevaplarında azalma olacak. Allah korusun; orada bir bakacak ki sevap hanesi boşalmış adeta, yani iflas etmiş. Rabbim bizi iflas edenlerden eylesin. Gerçek müflis; ahirete namazıyla, orucuyla, zekâtıyla gider. Fakat işlediği günahlar sebebiyle -bunlardan biri de gıybettir- amelleri haklılara dağıtılır. Ameli bitmişse alacaklıların günahları kendisine yüklenir...

"Ateşin kuru odunu yakması, insanın sevaplarını yok etmekte; gıybetten daha hızlı değildir." (İmam Cafer-i Sadık)

Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi; o vakit اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنْ اَعْتَبْنَاهُ demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit rast gelse, "Beni helâl et" demeli.

Hasbelbeşer bir şekilde gıybet ettik veya isteyerek dinledik, o halde; "Ya Rabb! Bizi ve gıybet ettiğimiz kişiyi mağfiret et." Demeli, rastgelince de helallik dilemeliyiz. Buradaki mağfiret ifadesi de çok önemli, malumunuz mağfiret aftan ötedir. Yani Allah mağfiret ettiğinde; affediyor, kusuru örtüyor, yüzümüze vurmuyor. Seyrangah.tv'de; İsm-i Gafur ve İsm-i Afuv farkı işleniyor. Onun için dualarımızda

---

bizi affet yerine, bize mağfiret et demek daha münasip ve cami bir dua olur.